

Introduction

Wprowadzenie

Unexpectedly, in 2020, humanity was abruptly braked in its frantic pursuit of a perfect and happy life, and the order of the world known to us crushed into small pieces. In Japanese culture, there is the art of repairing ceramics with gold called “Kintsugi” – parts of a broken ceramics are carefully bonded with lacquer sumac resin and sprinkled with gold. The repaired vessel gains even greater value and is proudly used in the finest tea ceremonies. The philosophy behind the art of Kintsugi does not focus on the irreversibility and ugliness of scratches, but highlights the unique beauty of imperfections and the energy put into the “healing” process. It happens that, under the influence of traumatic experiences and unimaginable suffering, human life breaks into thousands of pieces. In such situations, the Japanese often apply the Kintsugi philosophy to the process of healing the human soul. We hope that the wounds inflicted by the pandemic will heal and they will be – according to the idea of Kintsugi – a reason to be proud, a kind of testimony of the strength of life and the will to fight. Such a tangible testimony can become a key element in “training the heart” of children and young people – the education to which Aristotle called in his famous words: “training the mind without training the heart is not education at all”.

Along with this motto, we invite you to read the latest issue of “Annales UMCS. Educatio Nova”, which is a mosaic of twenty-eight extremely valuable manuscripts about children and youth from the perspective of scientific discourse. The articles in this issue have been divided into three parts: “Children and Youth in the Polish Educational Perspective”, “Literary Landscapes – Childhood and Youth”, and “Children and Youth – International Perspective”.

The first part, entitled “Children and Youth in the Polish Educational Perspective”, contains eleven articles oscillating around the broadly understood methodology and teaching of children and adolescents. It begins with a truly interesting sketch by Aleksandra Araszkiwicz, in which the author very accurately analyzes the educational problems of teenagers during distance learning, which is a consequence of the pandemic. Araszkiwicz grouped the causes of these dilemmas and distinguished three main categories: (1) learning conditions, (2) students’ ability to manage their own time, and (3) social and health aspects of remote education. The author of the article concludes that the distance learning situation has exacerbated the already existing educational dilemmas and showed that one of the important tasks of the school is teaching the cognitive attitude and selection of information, using active methods, because such a teaching style can effectively prepare students to function in an increasingly unpredictable world.

Zofia Pomirska also refers to the experiences of the pandemic, raising the extremely important issue of the inclusive approach in teaching students with special educational needs. Describing the idea and assumptions of inclusive education, the author pays special attention to the situation of students with special educational needs, for whom inclusive education is an opportunity to optimize the teaching process.

Barbara Sapała and Małgorzata Sławińska in the article *Olsztyn as a Little Homeland in Board Games for Children – the Example of the Historical German Game and Polish Contemporary Games* carefully analyzed the content of regional board games for children from the perspective of shaping attachment to a small homeland. The analysis carried out in the context of regional education showed that in the pre-war game, the German character and monoculturalism of the city are emphasized, and Polish games present Olsztyn as the capital of Warmia with a multicultural heritage.

In another work, *Ecological Humanities in Polish Studies, or about Green Reading of the Legends about Lake Gopło*, Bernadeta Niesporek-Szamburska takes up a very interesting research question: How could Polish studies meet the obligations of ecological humanities? The author, referring to the idea of Kenneth White’s geopoetics, proposes the use of the green reading method in Polish lessons, which could arouse the ecological sensitivity of the pupils and thus raise their ecological awareness.

The subject of didactics related to the natural environment is perfectly clarified by Ireneusz Gielata in his article *Literature as an Auxiliary Science in Teaching Geography*, in which he considers the role and status of literature in teaching geography. Developing the analogy between literature and cartography, the author emphasizes the special importance of maps and literary names in the

didactic process of teaching geography – they can influence the sensitization and activation of the pupils' eyesight.

Next work by Marta Kasprzak – *Paris Was Not Built in a Day... Three-Dimensional Puzzles and Architectural Blocks as a Universal Tool Supporting the Process of Aesthetic Education* – refers to a very important dimension of education, which is educating the pupils' aesthetic sensitivity and spatial imagination. The author rightly notices that the elements of architectural education can be a substitute for the subject of knowledge about space, which is missing in the curriculum of Polish schools.

Justyna Hanna Budzik in her essay *METAFOtoGRAphy: Reflections on the Connections of Thoughts and Photos* refers to the relationship between metaphor and photography. This discourse is not only part of the sphere of aesthetic education, but a very valuable contribution to the broadly understood humanistic education. In the context of the proposals by Bernd Stiegler and Hannah Arendt, the author analyzes the photos as a thought and notes that in such an interpretation, photography is capable of producing metaphors and can play an extremely important educational role, namely it can support the development of thinking skills.

Next, Martyna Dziubałtowska-Woźniak in the essay *The School Education Scene: Dead Archive or Embodied Memory?* basing on the performative concept of the archive and repertoire formulated by Diana Taylor, raises the important issue of humanistic education as a process of transmitting values, memories and history. The author proposes an innovative vision of theater education, in which students assume the role of creators, performatively “revive the archive” of the past and are actively involved in the didactic process.

The aim of Anna Mlekodaj's work is to present the subject of a rural child in the background of the Polish educational discourse of the interwar period. The researcher rightly notices that taking up this subject contributed to the program change of the school's attitude towards the rural environment and to the introduction of regionalism to schools. School in a rural environment is an extremely important place that contributes to the local identity, as the author of the article aptly emphasizes.

Anna Wileczek focuses the radius of research intention on the subject of contemporary young speech. The author precisely analyzes the research problem from the linguistic perspective, then cites media enunciations referring to the Contest of the Youth Word of the Year, and then proceeds to the presentation of the opinions of natural users. The analyzes presented by the researcher prove the expansion and evolution of the youth sociolect from the environmental variety to the communicative style.

The first part ends with a very important and necessary work by Danuta Krzyżyk, which deals with the knowledge of selected spelling rules of religious vocabulary among students of pastoral theology and students of Polish philology. The author's goal was to test the spelling skills of the above-mentioned groups in the spelling of religious vocabulary. The researcher concludes that the linguistic knowledge and skills of the respondents turned out to be lower than expected, and in the spelling they were guided by intuition rather than well-established knowledge. The author emphasizes that this state of affairs is caused, *inter alia*, by the "civilization of the screen", focused mainly on watching and listening, not reading texts. The article emphasizes the fact that language is a value not only in use, but also in itself (autotelic), and it is – as the researcher rightly concludes – that future teachers of the Polish language and spiritual guides bear particular responsibility for the appropriate attitude towards this value – for using correct, beautiful, spoken and written language. Therefore, at the end of the work, Krzyżyk proposes that exercises in the culture of the Polish language should be included in the classes of theological seminaries and that more hours should be allocated to language culture classes in Polish philology.

The second part of the *Annales*, entitled "Literary Landscapes – Childhood and Youth", contains seven articles. It begins with a work by Maciej Skowera entitled *Classics of Children's Literature: Definitions – Ideologies – Theoretical Concepts*. Skowera systematically presents a discussion on the issue of classicism in the context of children's literature and attempts to formulate a definition of literary classics based on socio-cultural criteria. The researcher proposes that the definition of classics of children's literature should apply to works that, despite the passage of time, are still "readily alive", are subject to various forms of reflection and function in the collective consciousness as an element of the "cultural imaginary".

Another work in this part is an intriguing essay by Krzysztof Rybak, entitled *To Traumatize or to Put under a Taboo? Holocaust Narratives in Children's Literature*. The author aims to reflect on the ways of presenting the Holocaust in selected works of children's literature published in Poland in the 21st century. Rybak analyzes literature in the context of tabooing (avoiding the presentation of certain phenomena, such as anti-Semitism or the death of heroes) and "traumatizing" a young audience. In conclusion, the author notes that many detailed topics related to the Holocaust are still omitted. At the same time, Rybak expresses the opinion that Holocaust narratives may sensitize a young reader to the harm of another person and constitute a lesson in tolerance and understanding.

Magdalena Kuczaba-Flisak deals with the problem of constructs of freedom in children's literature with insightful precision, analyzing the work of Tina

Oziewicz. The author scrupulously researches the theoretical framework of the contemporary understanding of freedom in children's literature, referring to the analyzes of Janusz Korczak and confronts them with the tendency to treat literature for the youngest as a social construct of adults. The author notes that in Polish children's literature at the beginning of the 21st century there are relatively fewer philosophical books about freedom and about the moral dilemmas of a child. In this context, the work of Tina Oziewicz – according to the author's assessment – deserves special attention, as it prompts us to pose basic questions and shows various dimensions of the constructs of freedom.

Barbara Myrdzik attempts to interpret the novel *The Unconsoled* by Kazuo Ishiguro, a British writer of Japanese origin, with great sensitivity. In her inquisitive analysis, the researcher focuses on the concept of "toxic parents" and highlights the theme of the paternity crisis. She interprets this crisis as a result of the pursuit of professional success, where the role of emotional ties is relegated to the background. The Polish author emphasizes that Ishiguro's novel is a narrative showing the human world as a looped labyrinth in which the characters find it difficult to find the meaning of their own existence. The characters of the Nobel Laureate's novels wander like a *Homo viator* in the world of artificial desires and apparent values, which ultimately leads existential wanderers to a deep sense of loneliness and excruciating emptiness.

In the article *Poetry after 1989 and Its Contexts in Polish Language Education* Elżbieta Mazur tries to situate contemporary poetry in Polish language education in secondary schools. The researcher carefully analyzes cultural contexts, including aesthetics (beauty or ugliness) in the poetry of Marcin Świetlicki, Eugeniusz Tkacyszyn-Dycki, Tomasz Różycki, and Tadeusz Dąbrowski. She carefully examines poetic dialogues, games with tradition, intertextual treatments and kinship by choice. The author postulates that contemporary poetry, created after 1989, deserves a separate chapter in school textbooks, as well as a separate series of lessons about contemporary authors of the young generation and new trends in Polish poetry.

Edyta Manasterska-Wiącek in the text *On the Emotional and Emotive Power of Translation: Translation Experiment*, using two translations of Sergey Mikhalkov's poem, makes an interesting translation experiment in which she looks for an answer to the question where the power of a literary work comes from and whether emotions can be transmitted through non-lexical elements of the text. The author distinguishes between two concepts: the emotive strength of the text and the emotional strength of reception, and concludes that the translator's efforts are able to introduce or reduce the emotional strength of the reception by modifying the emotive strength of the text.

In her research, Dorota Karkut explores the issue of therapeutic possibilities of literature for children and adolescents in work with students with special educational needs. The author addresses her text to teaching staff, librarians, psychologists and all those who want to implement the ideas of bibliotherapy among students with dyslexia, ADHD and people with chronic disabilities. She reminds the truth that literature can have a cleansing (catharsis) and soothing effect on readers, however, reading alone is not a sufficient factor, a well-planned therapeutic process, prepared on the basis of therapeutic reading, is necessary.

The final part, entitled “Children and Youth – International Perspective”, contains eight works. It starts with an article by Iryna Omelchenko, who analyzes the detailed features of the semantic component of communication activities in preschoolers with mental retardation. The author aptly notices that these children have problems with predicting and understanding the causes of their own and others’ behavior, why they often make conflict situations. The researcher concludes that the theory of mind and the identified mechanisms of mentalization (explicit as well as implicit) will constitute the basis for the development of technology for shaping conscious communication activities, especially the semantic component in the aforementioned group of children.

Nataliia Babych and Kateryna Tychyna, in their work set themselves the goal of analyzing the basic parameters of the syllaborhythmic structure of speech and determining the state of its formation in preschool children with complex disorders. After a meticulous analysis, the researchers noticed an insufficient level of shaping the parameters of movement-rhythm-space in the study group. The results of the research showed that the units “rhythmic movement”, “rhythmic space”, “rhythmic pronunciation” are inextricably linked, and their correct shaping determines the formation of the “complex rhythm of speech”. The authors postulate the need to purposefully shape the parameters of the syllaborhythmic speech structure and recommend the use of these parameters during speech therapy.

The topic of supporting children with special needs is also dealt with by Svitlana Khomenko in her article *Development of the Early Support System for Young Children in Ukraine: The Periods of System Formation*. It defines early childhood support as a comprehensive and interdisciplinary system focused on the family, aimed at improving child development and improving the quality of life of families. The author holds the opinion that the research will contribute to the reform of special education and the modernization of the entire education system in Ukraine.

Andrianasy Angelo Djistera in his essay also deals with the subject of early childhood education, detailing the situation in Madagascar. The article draws

attention to the unequal access to early childhood education, which may be a kind of brake blocking the full development of a child's potential. The author suspects that strengthening the sphere of preschool education may contribute, in the long term, to the general development and transformation of the Red Island.

Pierre Suzanne Eyenga Onana from the Department of African Literature and African Civilizations at Yaoundé I University in Cameroon presents an extremely interesting work entitled *The Ethics of Child Resocialization in Uwineza G. Sabano's "Family Conflict": From the Urgent Need for Exorcisms to the Imperative of Behavior Renewal*, in which he reflects on family relationships between parents and adult children. For his analysis of theatrical plays, he applies the theoretical framework set by the theatrical semiotics and semiology of Anne Ubersfeld and Patrice Pavis. The author concludes that in order to develop better in his life, a child needs constant family supervision.

In the article entitled *Stereotypical Features of the "Model" Pole and the "Model" Ukrainian in the Sphere of Values of Contemporary Youth in Poland*, Olga Fyłypec from the Ivan Franko National University of Lviv closely observes the topic of the contemporary youth stereotype of the "model" Pole and Ukrainian. Based on the empirical research, the author outlines two main spheres in which there are differences in the perception of a Pole and a Ukrainian, and these are the cultural and the political dimensions. The results of the analyzes show that the auto-stereotypical image of the "model" Pole is an image of a more conscious citizen of his own country, while the heterostereotypical image of the "model" Ukrainian is a person more familiar with Polish culture.

Another article referring to stereotypes and comparing the two nations is the text by Maria Waclawek and Maria Wtorkowska entitled *With the Family, Good Not Only in the Picture? About the Polish Attitude Towards the Family in the Opinion of the Surveyed Poles and Slovenes*. Researchers, systematically analyzing the perception and linguistic characteristics of Poles' attitudes towards the family, conclude that the stereotypical Pole is characterized by, among others, close relations, attachment to the family, to tradition, solidarity with its members and the cult of Catholic values. Waclawek and Wtorkowska conclude that on the basis of the conducted empirical research it can be stated that the family is positively assessed by Poles, both from their own and foreign (Slovenian) perspective.

Jagna Malejka in her work *The Intercultural Approach in Teaching Polish as a Foreign Language in China* describes the situation related to teaching Polish sociolinguistic and sociocultural customs in China. The author points out that the work of teaching Polish requires knowledge of the culture of a given country. Malejka carefully analyzes theoretical works in the field of teaching Polish culture in Europe, but postulates that teaching the Polish language and culture

in China requires other solutions, adapted to the culture and customs of the Middle Kingdom.

The volume also includes an in-depth review of Hanna Dymel-Trzebiatowska's book *Philosophical and Translational Migrations in the Moomin Valley*, presented by Dorota Michułka. The reviewer emphasizes the interdisciplinarity, inquisitiveness, diligence and clarity of the arguments analyzing the issue of the multi-address nature of works intentionally intended for a child reader. The review highlights the broad interpretative contexts, unique scientific and practical values of the monograph – the position of Dymel-Trzebiatowska can be appreciated by experienced literary researchers and translation theorists, as well as by practitioners – translators and teachers of the Polish language.

This annals closes with a moving memoir presented by Pau Freixa Terradas entitled *Remembering Rosa María and Alejandro Rússovich, or How Gombrowicz's Potty Travelled from Argentina to Poland*. The author, researcher of the reception of Witold Gombrowicz in Argentina, fondly recalls the marriage of Rosa María and Alejandro Rússovich, Argentine friends of the Polish writer from the 1940s and 1950s. He strongly emphasizes the special importance of their eye testimony and carefully preserved items (such as typescripts, letters, photos and the famous potty illustrated with motifs from Gombrowicz's works) for the reconstruction of the Argentine period of the work of the author of *Ferdydurke*.

The articles are diverged into three sections. However, all works integrate into one entity with the aim of improving educational environment with aspiring research. Such a research attitude is sure to become a main driving force to overcome our current hardships in the educational field under COVID-19. All profound and meticulous research findings will definitely satisfy your intellectual curiosity, provide fresh inspirations and will stimulate your further research journeys.

On behalf of the Editorial Board, we wish you a fruitful reading.

Keiji Sato
Sylwia Olejarz

Wprowadzenie

Introduction

Nieoczekiwanie w 2020 roku ludzkość została zatrzymana w swej frenetycznej pogoni za perfekcyjnym i szczęśliwym życiem, a ład znanego nam dotąd świata rozpadł się na drobne części. W japońskiej kulturze istnieje sztuka naprawiania ceramiki złotem zwana Kintsugi – części potłuczonego naczynia pieczolowicie spaja się żywicą sumaka lakowego i oprósza złotem. Tak naprawione naczynie zyskuje jeszcze większą wartość i z dumą używane jest w najznakomitszych ceremoniach herbacianych. Filozofia ukryta za sztuką Kintsugi nie koncentruje się na nieodwracalności i brzydocie rys, tylko uwydatnia unikalne piękno niedoskonałości oraz energię włożoną w proces „leczenia”. Zdarza się tak, że pod wpływem traumatycznych doświadczeń i niewyobrażalnego cierpienia życie człowieka rozpada się na tysiące kawałków. W takich sytuacjach Japończycy często odnoszą filozofię Kintsugi do procesu uzdrawiania ludzkiej duszy. Mamy nadzieję, że rany zadane przez pandemię zbliznią się i będą – w myśl idei Kintsugi – powodem do dumy, swoistym testimonium siły życia i woli walki. Takie namacalne świadectwo może stać się kluczowym elementem „kształcenia serca” dzieci i młodzieży – kształcenia, do którego nawoływał Arystoteles w swych słynnych słowach: „Kształcenie umysłu bez kształcenia serca wcale nie jest edukacją”.

Wraz z tym mottem zapraszamy Państwa do lektury najnowszego numeru „Annales UMCS. Educatio Nova”, będącego mozaiką 28 niezwykle wartościowych tekstów traktujących o dzieciach i młodzieży w perspektywie dyskursu naukowego. Artykuły w niniejszym numerze zostały podzielone na trzy części: „Dzieci i młodzież w polskiej perspektywie edukacyjnej”, „Literackie

krajobrazy – dzieciństwo i młodość” oraz „Dzieci i młodzież – perspektywa międzynarodowa”.

Pierwsza część, zatytułowana „Dzieci i młodzież w polskiej perspektywie edukacyjnej”, zawiera 11 artykułów oscylujących wokół szeroko pojętej metodyki oraz nauczania dzieci i młodzieży. Rozpoczyna ją niezwykle interesujący szkic Aleksandry Araszkiwicz, w którym bardzo trafnie przeanalizowane zostały problemy edukacyjne nastolatków podczas nauczania zdalnego, będącego konsekwencją pandemii. Autorka pogrupowała przyczyny owych dylematów i wyróżniła trzy główne kategorie: (1) warunki, w jakich odbywa się nauka, (2) umiejętność zarządzania czasem własnym przez uczniów oraz (3) aspekty społeczno-zdrowotne edukacji zdalnej. Z konkluzji wynika, iż sytuacja zdalnego nauczania jeszcze bardziej wyostrzyła już istniejące dylematy edukacyjne oraz pokazała, że do ważnych zadań szkoły należy uczenie postawy poznawczej przenikliwości i selekcji wiadomości, z wykorzystaniem aktywnych metod, ponieważ taki styl nauczania może skutecznie przygotować uczniów do funkcjonowania w coraz bardziej nieprzewidywalnym świecie.

Do doświadczeń pandemii odwołuje się także Zofia Pomirska, która poruszyła niezwykle istotną kwestię podejścia inkluzyjnego w nauczaniu uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Opisując ideę i założenia edukacji inkluzyjnej, autorka szczególną uwagę zwraca na sytuację uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, dla których edukacja włączająca stanowi szansę na optymalizację procesu nauczania.

Barbara Sapała i Małgorzata Sławińska w artykule *Olsztyn jako mała ojczyzna w grach planszowych dla dzieci – na przykładzie historycznej gry niemieckiej oraz polskich gier współczesnych* z uwagą przeanalizowały treści regionalnych gier planszowych dla dzieci z perspektywy kształtowania przywiązania do małej ojczyzny. Analiza przeprowadzona w kontekście edukacji regionalnej wykazała, że w grze przedwojennej podkreśla się niemieckość i monokulturowość miasta, a polskie gry przedstawiają Olsztyn jako stolicę Warmii z wielokulturowym dziedzictwem.

W kolejnej pracy – *Humanistyka ekologiczna w edukacji polonistycznej, czyli o zielonym czytaniu legend o jeziorze Gopło* – Bernadeta Niesporek-Szamburska podjęła niezwykle interesujące badawczo pytanie: W jaki sposób edukacja polonistyczna mogłaby wpisać się w wypełnianie zobowiązań humanistyki ekologicznej? Nawiązując do idei geopoetyki Kennetha White’a, autorka proponuje wykorzystanie na lekcjach języka polskiego metody zielonego czytania, która może rozbudzić wrażliwość ekologiczną wychowanków i dzięki temu podnieść ich ekologiczną świadomość.

Tematykę dydaktyki związanej ze środowiskiem naturalnym świetnie wyklarował Ireneusz Gielata w artykule *Literatura jako nauka pomocnicza*

w *nauczaniu geografii*, w którym rozważa rolę i status literatury w nauczaniu geografii. Rozwijając analogię pomiędzy literaturą i kartografią, autor podkreśla szczególne znaczenie map i nazw literackich w procesie dydaktycznym nauczania geografii – mogą one wpływać na uwrażliwienie i uaktywnienie spojrzenia wychowanków.

Następny szkic, autorstwa Marty Kasprzak *Nie od razu Paryż zbudowano... Trójwymiarowe puzzle i klocki architektoniczne jako uniwersalne narzędzie wspierające proces wychowania estetycznego*, nawiązuje do bardzo istotnego wymiaru edukacji, jakim jest kształcenie w wychowankach wrażliwości estetycznej i wyobraźni przestrzennej. Autorka słusznie zauważa, że elementy edukacji architektonicznej mogą stanowić substytut przedmiotu wiedzy o przestrzeni, którego brakuje w programie nauczania polskich szkół.

Justyna Hanna Budzik w eseju *METAFOtoGRAfia: refleksje o powiązaniach myśli i zdjęć* nawiązuje do relacji między metaforą a fotografią. Dyskurs ten wpisuje się nie tylko w sferę edukacji estetycznej, lecz także jest cennym przyczynkiem do szerszej rozumianej edukacji humanistycznej. W kontekście propozycji Bernda Stieglera oraz Hannah Arendt autorka analizuje zdjęcie jako myśl i zauważa, że w takiej interpretacji fotografia zdolna jest do produkcji metafor i może spełniać niezwykle istotną rolę edukacyjną, mianowicie może wspomagać rozwój zdolności myślenia.

Z kolei Martyna Dziubałtowska-Woźniak w tekście *Szkolna scena edukacji. Martwe archiwum czy ucieleśniana pamięć?*, opierając się na performatywnej koncepcji archiwum i repertuaru sformułowanej przez Dianę Taylor, podnosi ważną kwestię edukacji humanistycznej jako procesu przekazywania wartości, wspomnień i historii. Autorka proponuje innowacyjną wizję edukacji teatralnej, w której uczniowie wchodzą w rolę twórcy, performatywnie „ożywiają archiwum” przeszłości i są aktywnie włączani w proces dydaktyczny.

Celem pracy Anny Mleкодaj jest przedstawienie tematyki dziecka wiejskiego na tle polskiego dyskursu edukacyjnego dwudziestolecia międzywojennego. Badaczka słusznie zauważa, że podjęcie tej tematyki przyczyniło się do programowej zmiany nastawienia szkoły do środowiska wsi oraz do wprowadzenia regionalizmu do szkół. Szkoła w środowisku wiejskim jest bowiem niezwykle istotnym miejscem współtworzącym lokalną tożsamość, jak trafnie podkreśla autorka.

Anna Wileczek koncentruje promień intencji badawczej na temacie współczesnej młodomowy. Autorka precyzyjnie analizuje problem badawczy z perspektywy językoznawczej, przywołuje enuncjacje medialne, odnosząc się do wyborów Młodzieżowego Słowa Roku, a następnie przechodzi do prezentacji opinii naturalnych użytkowników. Przedstawione przez badaczkę analizy dowodzą

ekspansji i ewolucji socjolektu młodzieżowego od odmiany środowiskowej do stylu komunikacyjnego.

Pierwszą część zamyka bardzo ważna i potrzebna praca Danuty Krzyżyk traktująca o znajomości wybranych reguł pisowni słownictwa religijnego wśród studentów teologii pastoralnej i studentów filologii polskiej. Autorka postawiła sobie za cel przebadanie sprawności ortograficznej w wyżej wymienionych grupach w zakresie pisowni słownictwa religijnego. Badaczka konkluduje, że wiedza językowa i umiejętności respondentów okazały się niższe od oczekiwanych, a w zapisie ortograficznym kierowali się oni bardziej intuicją niż ugruntowaną wiedzą. Jak podkreśla, za ten stan rzeczy odpowiada między innymi „cywilizacja ekranu”, nastawiona głównie na oglądanie i słuchanie, nie zaś na czytanie tekstów. W artykule został uwypuklony fakt, iż język jest wartością nie tylko użytkową, lecz także samą w sobie (autoteliczną), a to właśnie – jak słusznie konstataje badaczka – na przyszłych nauczycielach języka polskiego oraz duchowych przewodnikach spoczywa szczególna odpowiedzialność za odpowiednią postawę wobec tej wartości – za używanie poprawnego, pięknego języka w mowie i w piśmie. Dlatego w zakończeniu pracy postuluje włączenie ćwiczeń z kultury języka polskiego do siatek zajęć seminariów duchownych oraz przeznaczenie większej liczby godzin na zajęcia z kultury języka na filologii polskiej.

Druga część rocznika, zatytułowana „Literackie krajobrazy – dzieciństwo i młodość”, zawiera siedem artykułów. Otwiera ją praca Macieja Skowery zatytułowana *Klasyka literatury dziecięcej. Definicje – ideologie – koncepcje teoretyczne*, w której systematycznie autor prezentuje dyskusję na temat zagadnienia klasyczności w kontekście literatury dziecięcej oraz podejmuje próbę sformułowania definicji klasyki literackiej w oparciu o kryteria społeczno-kulturowe. Badacz proponuje, aby definicja klasyki literatury dziecięcej przysługiwała utworom, które mimo upływu czasu są nadal „czytelniczo żywe”, są poddawane różnym formom relektury i funkcjonują w świadomości zbiorowej jako element „kulturowego imaginarium”.

Kolejnym tekstem w tej części jest artykuł Krzysztofa Rybaka o frapującym tytule *Traumatyzować czy tabuizować? Narracje holokaustowe w literaturze dziecięcej*. Autor postawił sobie za cel dokonanie przeglądu sposobów prezentacji Zagłady w wybranych utworach literatury dziecięcej wydanych w Polsce w XXI wieku. W związku z tym analizuje literaturę w kontekście tabuizowania (unikania prezentacji pewnych zjawisk, takich jak antysemityzm czy śmierć bohaterów) i „traumatyzowania” młodego odbiorcy. W zakończeniu zauważa, że wiele tematów szczegółowych związanych z Zagładą jest wciąż pomijanych. Jednocześnie wyraża opinię, iż holokaustowe narracje mogą uwrażliwić młodego czytelnika na krzywdę drugiego człowieka oraz stanowić lekcję tolerancji i wyrozumiałości.

Magdalena Kuczaba-Flisak z wnikliwą precyzją mierzy się z problemem konstruktów wolności w literaturze dziecięcej, analizując twórczość Tiny Oziewicz. Autorka skrupulatnie bada teoretyczne ramy współczesnego rozumienia wolności w literaturze dziecięcej, odnosząc się do analiz Janusza Korczaka i konfrontując je z tendencjami traktowania literatury dla najmłodszych jako społecznego konstruktów dorosłych. Jak zauważa, w polskiej literaturze dziecięcej na początku XXI wieku pojawia się stosunkowo mniej książek filozoficznych, traktujących o wolności oraz o dylematach moralnych dziecka. W tym kontekście twórczość Oziewicz – według oceny autorki – zasługuje na szczególną uwagę, skłania bowiem do postawienia pytań podstawowych i ukazuje różne wymiary konstruktów wolności.

Barbara Myrdzik z doskonałym wyczuciem podjęła się próby interpretacji powieści *Niepocieszony* autorstwa brytyjskiego pisarza japońskiego pochodzenia Kazuo Ishiguro. Badaczka w swej dociekliwej analizie skupiła się na koncepcji „toksycznych rodziców” i uwypukliła wątek kryzysu ojcostwa. Kryzys ten odczytuje jako wynik pogoni za sukcesem zawodowym, gdzie rola więzi emocjonalnych schodzi na plan dalszy. Jak podkreśla, powieść Ishiguro to narracja ukazująca świat ludzki jako zapętlony labirynt, w którym bohaterom trudno odnaleźć sens własnej egzystencji. Postaci z powieści Noblisty błądzą niczym *Homo viator* w świecie sztucznych pragnień i pozornych wartości, co w ostatecznym rozrachunku doprowadza egzystencjalnych tułaczy do głębokiego poczucia osamotnienia i rozdzierającej pustki.

W artykule *Poezja po 1989 roku i jej konteksty w edukacji polonistycznej* Elżbieta Mazur próbuje usytuować poezję współczesną w edukacji polonistycznej szkół średnich. Badaczka uważnie analizuje konteksty kulturowe, w tym estetykę (piękna lub brzydota) w poezji Marcina Świetlickiego, Eugeniusza Tkaczyszyna-Dyckiego, Tomasza Różycykiego, Tadeusza Dąbrowskiego. Poddaje wnikliwemu badaniu poetyckie dialogi, gry tradycją, zabiegi intertekstualne oraz pokrewieństwa z wyboru. Postuluje, że poezja współczesna, stworzona po 1989 roku, zasługuje na osobny rozdział w podręcznikach szkolnych, a także na osobny cykl lekcji o współczesnych twórcach młodego pokolenia i nowych tendencjach w poezji polskiej.

Edyta Manasterska-Wiącek w tekście *O sile emocjonalnej i emotywniej przekładu*, biorąc na warsztat dwa przekłady wiersza Siergieja Michalkowa, dokonuje interesującego eksperymentu translatorskiego, w którym szuka odpowiedzi na pytanie, skąd bierze się siła dzieła literackiego oraz czy emocje mogą być przekazywane przez pozaleksykalne elementy tekstu. Autorka rozgranicza dwa pojęcia: emotywniej siły tekstu oraz emocjonalnej siły odbioru i konkluduje, że zabiegi tłumacza są w stanie wprowadzić albo zredukować siłę emocjonalną odbioru poprzez modyfikowanie siły emotywniej tekstu.

Z kolei Dorota Karkut w swej pracy badawczej zgłębia zagadnienie możliwości terapeutycznych literatury dla dzieci i młodzieży w pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Autorka kieruje swój tekst do kadry pedagogicznej, bibliotekarzy, psychologów oraz wszystkich, którzy pragną wcielić w życie idee biblioterapii wśród uczniów z zaburzeniami dysleksji, ADHD oraz osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych. Autorka przypomina prawdę, iż literatura może wpływać oczyszczająco i kojąco na czytelników, jednakże sama lektura nie jest wystarczającym czynnikiem, konieczny jest bowiem dobrze zaplanowany proces terapeutyczny, przygotowany w oparciu o terapeutyczną lekturę.

Ostatnia część, zatytułowana „Dzieci i młodzież – perspektywa międzynarodowa”, zawiera osiem prac. Otwiera ją artykuł Iryny Omelchenko, która analizuje szczegółowe cechy semantycznego komponentu działań komunikacyjnych u przedszkolaków z upośledzeniem umysłowym. Autorka trafnie zauważa, że dzieci te mają problemy z przewidywaniem oraz z rozumieniem przyczyn zachowań zarówno własnych, jak i innych, dlatego często wchodzą w sytuacje konfliktowe. Badaczka konkluduje, że teoria umysłu oraz zidentyfikowane mechanizmy mentalizacji (jawnej i niejawnej) będą stanowić podstawę rozwoju technologii kształtowania świadomych działań komunikacyjnych, zwłaszcza komponentu semantycznego, we wspomnianej grupie dzieci.

Natalia Babych i Kateryna Tychyna w swojej pracy postawiły sobie za cel analizę podstawowych parametrów sylaborytmicznej struktury mowy i ustalenie stanu jej uformowania u dzieci przedszkolnych z zaburzeniami kompleksowymi. Po skrupulatnej analizie badaczki zauważyły w badanej grupie niewystarczający poziom ukształtowania parametrów ruchu-rytmu-przestrzeni. Wyniki badań pokazały, że jednostki „ruch rytmiczny”, „przestrzeń rytmiczna” i „rytmiczna wymowa” są ze sobą nierozzerwalnie związane, a ich prawidłowe ukształtowanie warunkuje formowanie się „złożonego rytmu mowy”. Autorki postulują potrzebę celowego kształtowania parametrów sylaborytmicznej struktury mowy i zalecają wykorzystanie tych parametrów w trakcie pracy logopedycznej.

Tematyką wspomagania dzieci ze specjalnymi potrzebami zajęła się także Svitlana Khomenko w artykule *Rozwój systemu wczesnego wspomagania małych dzieci na Ukrainie: okresy formacji*. Autorka zdefiniowała wczesne wspomaganie jako kompleksowy i interdyscyplinarny system skoncentrowany na rodzinie, mający na celu poprawę rozwoju dziecka oraz poprawę jakości życia rodzin. Ponadto jej zdaniem przeprowadzone badania przyczynią się do reformy szkolnictwa specjalnego i unowocześnienia całego systemu oświaty na Ukrainie.

Andrianasy Angelo Djistera w swym eseju także podjął tematykę wczesnej edukacji, szczegółowo opisując sytuację na Madagaskarze. Przede wszystkim zwrócił uwagę na nierówny dostęp do edukacji wczesnoszkolnej, co może być pewnego

rodzaju hamulcem blokującym pełen rozwój potencjału dziecka. Autor przypuszcza, że wzmocnienie sfery edukacji przedszkolnej może przyczynić się w skali długoterminowej do generalnego rozwoju i transformacji Czerwonej Wyspy.

Z kolei Pierre Suzanne Eyenga Onana z Wydziału Literatury i Cywilizacji Afrykańskich Uniwersytetu Yaoundé I w Kamerunie w artykule *Etyka resocjalizacji dziecka w „Konflikcie rodzinnym” Uwineza G. Sabano: od pilnej potrzeby egzorcyzmów do imperatywu odnowy zachowań* zastanawia się nad relacjami rodzinnymi pomiędzy rodzicami a dorosłymi dziećmi. Do swojej analizy sztuk teatralnych zaaplikował teoretyczne ramy wyznaczone przez teatralną semiotykę i semiologię Anne Ubersfeld i Patrice’a Pavis. Jak twierdzi autor, aby lepiej rozwijać się w swoim życiu, dziecko potrzebuje stałego nadzoru rodziny.

W artykule zatytułowanym *Stereotypowe cechy „wzorcowego” Polaka i „wzorcowego” Ukraińca w kręgu wartości współczesnej młodzieży w Polsce* Olga Fylypec z Narodowego Uniwersytetu Lwowskiego im. Iwana Franki z uwagą przygląda się tematowi współczesnego młodzieżowego stereotypu „wzorcowego” Polaka i „wzorcowego” Ukraińca. W oparciu o przeprowadzone badania empiryczne autorka zarysowuje dwie główne sfery, w których występują różnice w postrzeganiu Polaka i Ukraińca, a są to sfera kulturowa i sfera polityczna. Wyniki analiz pokazują, że autostereotypowy obraz „wzorcowego” Polaka to obraz bardziej świadomego obywatela własnego państwa, natomiast heterostereotypowy obraz „wzorcowego” Ukraińca to obraz osoby bardziej obeznanej z polską kulturą.

Kolejnym artykułem odwołującym się do stereotypów i porównującym dwie nacje jest tekst Marii Waclawek i Marii Wtorkowskiej *Z rodziną dobrze nie tylko na zdjęciu? O polskim stosunku do rodziny w opinii ankietowanych Polaków i Słoweńców*. Badaczki, systematycznie analizując sposób postrzegania oraz językową charakterystykę stosunku Polaków do rodziny, konstatują, że stereotypowego Polaka cechują między innymi bliskie relacje, przywiązanie do rodziny i tradycji, solidarność względem jej członków oraz kult wartości katolickich. Zdaniem autorek na podstawie przeprowadzonych badań empirycznych można stwierdzić pozytywne wartościowanie rodziny przez Polaków, zarówno z perspektywy własnej, jak i obcej (słoweńskiej).

Jagna Malejka w artykule *Podejście międzykulturowe w nauczaniu języka polskiego jako obcego w Chinach* opisuje sytuację związaną z nauczaniem polskich zwyczajów socjolingwistycznych i socjokulturowych w Chinach. Autorka podkreśla, że w nauczaniu języka polskiego niezbędna jest wiedza z zakresu kultury danego kraju. Ponadto z uwagą analizuje teoretyczne prace z zakresu nauczania kultury polskiej w Europie, jednakże postuluje, iż wykładanie języka i kultury polskiej w Chinach wymaga innych rozwiązań, dostosowanych do kultury i zwyczajów Państwa Środka.

W roczniku znajduje się również wnikliwa recenzja książki Hanny Dymel-Trzebiatowskiej *Filozoficzne i translatoryczne wędrówki po Dolinie Muminków* przedstawiona przez Dorotę Michułkę. Recenzentka podkreśla interdyscyplinarność, dociekliwość, staranność i klarowność wywodów analizujących zagadnienie wieloadresowości utworów intencjonalnie przeznaczonych dla czytelnika dziecięcego. Recenzja uwypukla szerokie konteksty interpretacyjne, wyjątkowe walory naukowe oraz praktyczne monografii – pozycja Dymel-Trzebiatowskiej może być doceniona przez wytrawnych badaczy literatury oraz teoretyków przekładu, a także przez praktyków – tłumaczy i nauczycieli języka polskiego.

Niniejszy rocznik kończy poruszające wspomnienie przedstawione przez Pau Freixa Terradasa noszące tytuł *Wspominając Rosę Marię i Alejandra Rússovichów, czyli jak nocnik Gombrowicza wędrował z Argentyny do Polski*. Autor – badacz recepcji Witolda Gombrowicza w Argentynie – z sentymentem wspomina małżeństwo Rosy Marii i Alejandra Rússovichów, argentyńskich przyjaciół polskiego pisarza z lat 40. i 50. XX wieku. Z mocą podkreśla szczególną wagę ich naocznego świadectwa oraz pieczołowicie przechowanych przedmiotów (takich jak maszynopisy, listy, zdjęcia oraz słynny nocnik ilustrowany motywami z Gombrowiczowskich utworów) dla rekonstrukcji argentyńskiego okresu twórczości autora *Ferdydurke*.

Mimo że artykuły zgrupowano w trzech częściach, wszystkie prace integrują się w jedną całość, której celem jest poprawa środowiska edukacyjnego poprzez inspirujące rozważania. Taka postawa badawcza z pewnością stanie się główną siłą napędową do przezwyciężenia obecnych trudności w dziedzinie edukacji w warunkach pandemii COVID-19. Wszystkie dogłębne i skrupulatne wyniki badań z pewnością zaspokoją Państwa intelektualną ciekawość, dostarczą świeżych inspiracji i będą stymulować dalsze podróże badawcze.

W imieniu Redakcji życzymy Państwu owocnej lektury.

Keiji Sato
Sylwia Olejarz